

Arthur Schopenhauer (1788-1860)

Tema peateos "Maailm kui tahe ja kujutus" ilmus trükis 1818. aastal

Schopenhauer inimesena

- Ta ei olnud maailmast ega inimestest heal arvamusel
- Vanaduspõlves oli tema kaaslaseks puudel

Schopenhaueri filosoofia allikad

1. Vana-India filosoofia:
meelelise maailma illusoorus

Meelelise maailma illusoorus

"See on maaja, pettuse loor, mis katab surelike silmi ning paneb nad nägema maailma, mille kohta ei saa öelda ei seda, et ta on olemas, ega ka seda, et teda ei ole, sest ta sarnaneb unega, päikese peegeldusega liival, mis rändurile paistab veena, või köiejupiga, mis näib olevat madu"

Schopenhaueri filosoofia allikad

2. Platon:
tõeline ja mittetõeline olemine

Platon
427-347 e.m.a

Schopenhaueri filosoofia allikad

3. Immanuel Kant:

asi iseeneses
(sks *Ding an sich*)

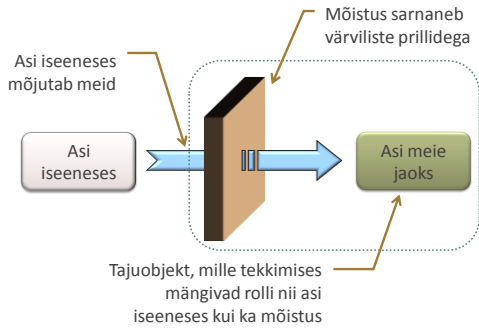
ja

asi meie jaoks
(sks *Ding für uns*)

Immanuel Kant
1724-1804

Kant: asi iseeneses ja asi meie jaoks

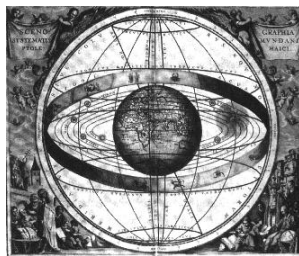
Koperniklik pööre

- Kant sooritas enda sõnul tunnetusteoorias kopernikliku pöördet
- Analogia: Päikest näeme taevavõlvil liikumas mitte sellepärast, et Päike liigub ümber Maa, vaid sellepärast, et Maa tiirleb. Maailma tajume ajas, ruumis jne mitte seetõttu, et maailm oleks selline, vaid seetõttu, et meie tajumisviis on selline

Ptolemaios: Maa on universumi keskel

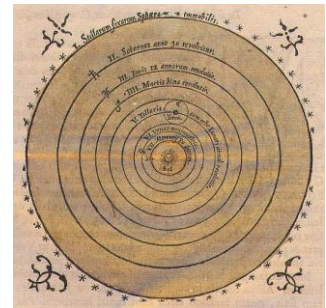
Klaudios Ptolemaios
u 90-160

Kopernik: Päike on universumi keskel

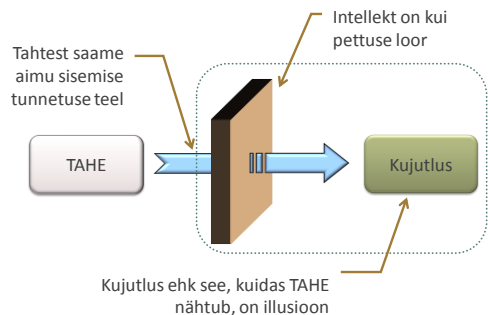
Mikolaj Kopernik
1473-1543

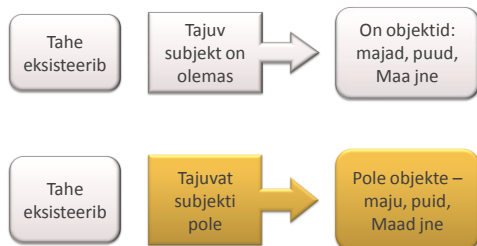
Kant: asi iseeneses ja asi meie jaoks

	Asi iseeneses	Asjad meie jaoks
Sõltuvus tajujast	Eksisteerib sõltumata tajujast	Eksisteerivad tajuja tajuobjektidena, st sõltuvad tajujast
Iseloomustus	Asja iseeneses ei iseloomusta ei aeg, ruum, põhjuslikud seosed jms	Asjad meie jaoks eksisteerivad ajas ja ruumis, nad on põhjuslikult seotud jne
Tunnetatavus	Ei ole tunnetatav	On tunnetatavad
Näited		maja, puu, tool, inimene, vihma sadu, vikerkaar, Maa jne

Schopenhauer: maailm kui tahe ja kujutlus

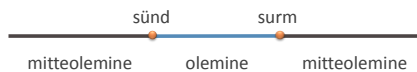

Ilma tajuva subjektita pole objekti

Hirm surma ees on irratsionaalne 1

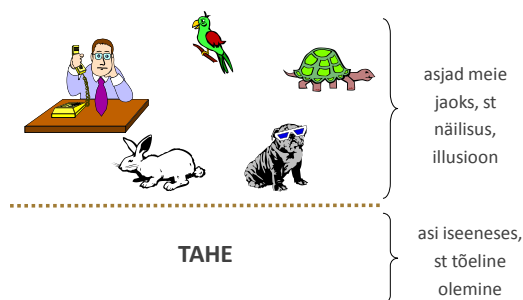
Kui surm oleks hirmus seetõttu, et tähendab mitteammist, siis peaks hirmus olema ka mitteammine enne meie sündi

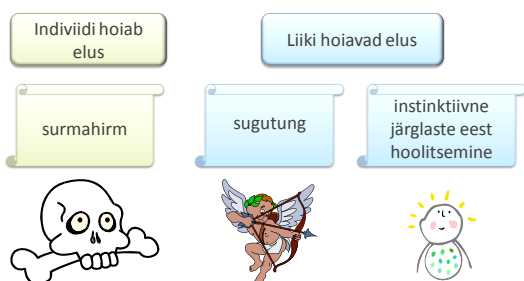
Hirm surma ees on irratsionaalne 2

Kõik hea või halb eeldab olemasolu
Kui on surm, siis pole enam meid

Hirm surma ees on irratsionaalne 3

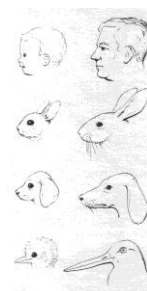
Loodus on kaval

Väikeolendi võlu

“Kas “beebi” välimus äratav hooldusinstinkti? Näib olevat tõendeid, et see nii on. [...] Inimlapsel, jänesepojal, kutsikal ja linnupojal on omadusi või juhttoimureid, mis õhutavad vanemlooma tundeid: lühike nägu, esiletõusev laup, ümarad silmad, paksud põsed.”

Tinbergen, N. Loomade käitumine. Tallinn, 1978, lk 67

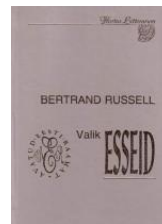
Optimism ja pessimism

- Optimism (ld *optimus* 'parim') - arusaam, et me elame parimas võimalikest maailmadest. Nii arvas Saksa filosoof Leibniz (1646-1716)
- Pessimism (ld *pessimus* 'halvim') - arusaam, et me elame halvimas tegelikult võimalikus maailmas

Optimism ja pessimism

Kes pole ei optimist ega pessimist, võib ehk nõustuda Bertrand Russell'i 1932. aastal artiklis "Optimismist" esitatud arutlusega.

Pessimism

- Oodata halvemat või halvimat, sest siis saab vaid meeldivalt üllatunud olla
- Näite sellisest ellusuhtumisest esitas Eino Baskin estraadikavas "Viimane rong" (1977. a)

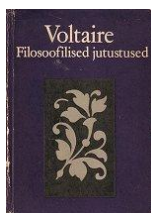

Schopenhaueri suhtumine optimismi

1. Optimism on ekslik maailmavaade
2. Optimism on ohtlik maailmavaade

Schopenhaueri suhtumine optimismi

Leibnizi optimismil oli Schopenhaueri arvates vähemalt üks teene - see andis ainet Voltaire'ile teose "Candide" kirjutamiseks. Optimistliku maailmavaate eestkõnelejaks on selles teoses Pangloss (kr *pan* 'kõik', kr *glossa* 'keel'; antud juhul kõiketeadja või kõigest rääkija).

Voltaire: optimism on naeruväärne

"Koduõpetaja Pangloss oli maja oraakel ja väike Candide kuulus ta õppetunde ea- ja loomukohase õhinaga.

Pangloss õpetas metafüüsikoteologokosmolo-ogaroloogiat. Ta tõestas imeliselt, et pole tagajärge ilma põhjuse ja et siin parimas võimalikkudest maailmadest on kõrgealuse parunihärra loss ilusaim kõigist lossidest ja proua parim kõigist võimalikkudest paruniprouadest. On tõestatud," kõneles ta, "et asjad ei saa olla teisiti: kuna kõik on tehtud teatud otstarbeks, siis on see otstarve tingimata ka kõige parem. (Järgneb...)

Voltaire: optimism on naeruväärne

Pandagu hästi tähele: ninad on tehtud prillide kandmiseks, ja meil ongi prillid. Jalad on nähtavasti loodud selleks, et olla kaetud, ja meil ongi püksid. Kivid on ilmas selleks, et neid lõhutaks ja neist losse ehitataks; meie armulisel härral ongi väga ilus loss, maakonna vägevaima paruni peavari peabki olema kõige parem; ja et sead on loodud söömiseks, siis me söömeegi aasta ringi sealiha: siit järeldub, et need, kes on väitnud, et kõik on hea, on öelnud rumaluse; pidanuks ütleva, et kõik on parimast parim.""

Voltaire. Filosoofilisi jutustusi. Tallinn, 1979, lk 132

Naudingud ei muuda elu elamisväärses

Nauding on vaid kannatuse puudumine ning seetõttu miski, mida me ei tarvitse märgatagi

Elu on balansseerimine kannatuste ja igavuse vahel

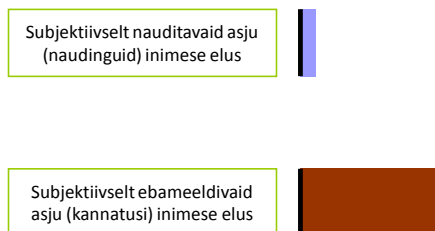
Subjektiivselt on naudinguid oluliselt vähem kui kannatusi

- Me tunname valu, kuid ei tunne valutust; tunname muret, kuid ei tunne muretust; tunname hirmu, kuid ei tunne ohutust
- Igavledes aeg venib, nautides lendab

Õnne subjektiivsus

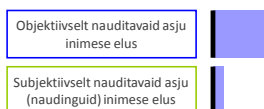
Õnne subjektiivsus

Kuhu kaovad naudingud?

Naudinguid on subjektiivselt vähem kui objektiivselt olla võiks, sest

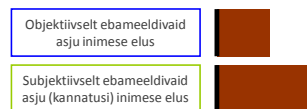
- 1) nautides aeg lendab ning meeldivad sündmused näivad kiiresti lõppevat
- 2) me tunneme valu, kuid ei tunne valutust; tunneme muret, kuid ei tunne muretust; tunneme hirmu, kuid ei tunne ohutust

Kust tulevad lisakannatused?

Kannatusi on subjektiivselt rohkem kui objektiivselt olla võiks, sest

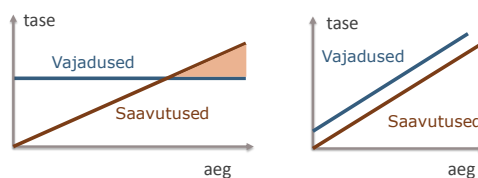
- 1) igavledes aeg venib ning ebameeldivad sündmused näivad lõpmatuseni venivat
- 2) kannatusi võib põhjustada enda võrdlemine teistega

Naudingud ei muuda elu elamisväärsesks

- Iga nauding põhjustab vajaduse uute naudingute järele
- Miski ei suuda teha inimest täiesti õnnelikuks (alati on mingi aga...)

Õnn (rahulolu) sõltub saavutustest?

Saavutuste ja vajaduste vahekord ei ole selline

Saavutuste ja vajaduste vahekord on selline

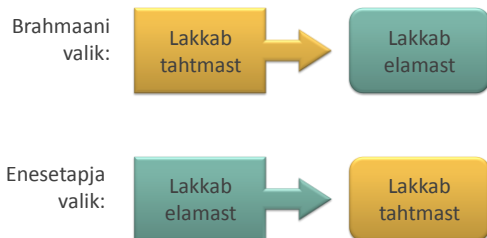
Kannatuste vähendamise tee

- Kannatusi saab vähendada vaid soovide vähendamisega
- Tõesti targalt käitub see, kes otsustab kaine arutluse tulemusel nälgides kustutada eluküünla nagu brahmaan

Brahmaan

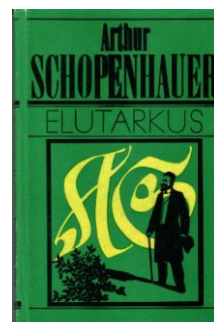
Rahulikult naeratades vaatleb ta selle maailma kummitusi, mis röövisid kunagi ta hingerahu. Praegu vaatab ta neid kui malenuppe pärast mängu, kui kõrvaleheidetud maskeraadi-kostüüme, mis teda möödunud karnevaliööil olid erutanud ja võlunud

Brahmaan ja enesetapja

Schopenhauer: elutarkus

- Elutarkus on kunst elada võimalikult õnnelikult, st vähem õnnelt
- “Kui valutule seisundile lisandub veel igavuse puudumine, siis on maine õnn olulises saavutatud; ülejäänud on pettekuju”

22.12.2009 19:17 (13)

Ka massimeedias arutletakse õnne üle

«Leidsime, et see ei pea alati paika. Positiivne suhtumine on üks iseloomulik joon, mis võib viia edu toova käitumiseni, kuid arvesse tuleb võtta ka inimese intellekti, perekondlikku tausta, kogemusi ja tervist,» lisas Lyubomirsky.

22.12.2009 19:17 (13)

Kroonilist õnnelikud inimesed on elus edukamad. Foto: Rebro

California ülikooli teadlased leidsid, et mitte edu ei too inimesele õnne, vaid vastupidi: positiivne ellusuhtumine toob edu ka tooli.

California ülikooli teadlased analüüsisid 225-t inimese õnnetundega seotud suuringut, mille käigus küsiti 275 000 inimest, kirjutab

Jõut järeldusele, et «kroonilised» õnnelikkud inimesed oli nii era- kui ka tööelus edukamad kui ülejäänud. Nende õnnetunde käivitajaks olid positiivsed emotsioonid.

«Õnnelikkud inimesed on enesekindlad, optimistlikud ja energilised ning selle tõttu ootatakse neid meesdivalaks ja seltskondlikeks,» ütles uurimuses osalenud Sonja Lyubomirsky.

Õnnelikkudega kaasnes positiivne suhtumine nii endasse kui ka teistesse, seltskondlikkus, loomevõime, tugev immuunsüsteem ja tõhusad toimetulekustrateegiad.

«Õnnelikkud inimesed on vähem õnnelikest kaastähtest rohkem rahul oma abielu ja nimeühetega, neil on kõrgem sissetulek, paremad tootlemused, head suhted naabritega, suurepärane tervis ja isegi pikem eluga,» selgitas Lyubomirsky.

Teadlased kükkasid ümber levinud mõttemaali, et edu ja eneseteostus olid positiivsete emotsioonide ning õnnetunde käivitajaks.

«Leidsime, et see ei pea alati paika. Positiivne suhtumine on üks iseloomulik joon, mis võib viia edu toova käitumiseni, kuid arvesse tuleb võtta ka inimese intellekti, perekondlikku tausta, kogemusi ja tervist,» lisas Lyubomirsky.

PM Online:
Positiivsed tunded
toovad edu
22.detsember 2005

Elu kolm tahku

Tervis

“Üldse põhineb üheksa kümnendikku meie õnnest üksnes tervisel. Koos tervisega muutub kõik naudingut allikaks, temata seevastu pole nauditav ükski väline hüve, olgu mis liiki tahes”

Intelligents

“Seesugune intellektuaalne elu ei kaitse ainult igavuse, vaid ka selle kahjulikkude tagajärgede eest. See muutub nimelt kaitsevalliks halva seltskonna ja paljude hädaohtude, õnnetuste, kaotuste ja raiskamise vastu, millesse satutakse, kui otsitakse õnne ainult reaalsest maailmast”

Mis keegi on

Iseloom ehk inimese individuaalsus

Iseloom on sünnipärane ning see ei muutu. Analoogia: vesi jääb ikka veeks, olgu ta järves või mägiõies.

Tähtis on, et inimene tunneks iseennast. Nii nagu kalal on hea ainult vees, linnul õhus ja mutil maa all, tunneb ka iga inimene end hästi ainult n-õ omas elemendis

Mis keegi on

Tegu - iseloom

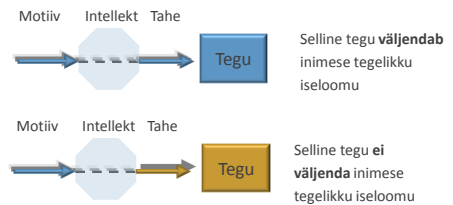
Mitte iga tegu ei väljenda inimese tegelikku iseloomu.

Kui mõtlemine on korras, siis esitab intellekt tahte motive ilma moonutatusta ning konkreetses teos väljendub inimese tegelik iseloom

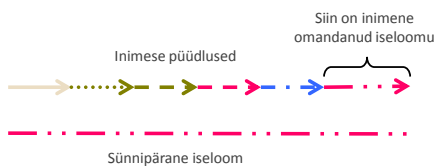
Mis keegi on

Tegu - iseloom

Sünnipärane ja omandatud iseloom

Omandatud iseloom on oma individuaalsuse (sünnipärase iseloomu) võimalikult täielik tundmine

Omand ja valdus igas tähenduses

Valdus omaette vaadelduna on “niisama tähendusetu kui nimetajata murru lugeja”

10 000 krooni kuus

?

Mida ta omab

“Rikkus sarnaneb mereveega: mida enam sellest juuakse, seda janusemaks muututakse”

Au, staatus ja kuulsus (teiste kujutluses)

“Kõrgeimad seisused oma hiilguses, toreduses ning uhkuses ning ausäras ja igat laadi esinduslikkuses võivad öelda: meie õnn asub täiesti meist väljaspool, tema asukohaks on teiste pead”

Mida temast arvatakse

Nende õnn asub teiste peades:

Kirjandus

- Schopenhauer, A. Elutarkus. Tallinn, 1994
- Botton , A. Filosoofia lohutus. Tallinn, 2003, lk 153-180
- Durant, W. Lood filosoofia ajaloost. Tallinn, 1998
- Loog, A. Arthur Schopenhauer. – 20. sajandi mõttevoolud. Tallinn-Tartu, 2009.
- Meos, I. Kaasaja filosoofia. Peatükke filosoofia ajaloost. Tallinn, 2000
- Tanner, M. Schopenhauer. Tallinn, 2000